

De huishoudkundig ingenieur in functie

P. M. G. VONCKEN

In 1958 studeerde de eerste studente in de Landbouwhuishoudkunde af; tot en met mei 1985 hebben 281 mensen dit voorbeeld gevolgd en er zullen nog velen volgen. Zeker nu de doorstroming van Nieuwe Leraren Opleidingen extra aantallen naar Wageningen lokt. Daarnaast is de LH bezig de mogelijkheden van deeltijdonderwijs te ontwikkelen waarbij Huishoudwetenschappen een van de eerste opleidingen is die aan dit experiment deelneemt. Waar vinden de huishoudkundig ingenieurs een werkring? Uitslag van een loopbaanonderzoek.

Een aanbod van onderwijs heeft als tegenhanger een vraag op de arbeidsmarkt en omgekeerd. Waar zijn de afgestudeerden terecht gekomen, in welke functie in welke marktsectoren (waarbij onder marktsector hier verstaan wordt: een min of meer relevante en homogene groep van werkgevers) en hoe verloopt hun carrière?

Systematisch onderzoek naar waar en hoe de afgestudeerden van de Landbouw Hogeschool (LH) terecht komen is sinds 1973 een taak van de stichting Maatschappelijke Plaats Wageningse afgestudeerden (MPW). Deze stichting werd op initiatief van het Nederlands Instituut van Landbouwkundig Ingenieurs (NILI) opgericht met als doel de plaatsing van de afgestudeerden van de LH te bevorderen. Met een regelmaat van eenmaal per vijf jaar wordt door middel van een vragenlijst, die aan alle afgestudeerden wordt toegezonden, gevraagd naar het hoe, wat en waar van functies van Wageningse ingenieurs. Het inzicht in waar de afgestudeerden werkzaam zijn en wat zij doen kan meer richting geven aan het inrichten van de studieprogramma's dan allerlei speculaties over wetenschappelijke en technologische vooruitgang. Dit geldt zowel voor studenten die hun individueel studieprogramma moeten kiezen als voor de aanbieders van deze programma's.

De gegevens voor dit artikel zijn grotendeels ontleend aan het meest recente MPW-loop-

baanonderzoek, dat in het najaar van 1983 werd gehouden onder alle LH-ingenieurs die vanaf 1940 zijn afgestudeerd en op 1 september 1978 nog niet waren gepensioneerd. In dit onderzoek hebben de vragen betrekking op de periode 1978-1983.

Respondenten

De vragenlijst werd in 1983 aan 209 afgestudeerden in de richting Huishoudwetenschappen (vóór 1970: Landbouwhuishoudkunde) toegezonden. 148 afgestudeerden stuurden hem terug, waaronder 14 mannen. Bij de verwerking van de gegevens worden respondenten in 2 groepen ingedeeld, zij die vóór 1979 zijn afgestudeerd (langer-afgestudeerden: 79 respondenten) en degenen die tussen 1979 en 1983 zijn afgestudeerd (pas-afgestudeerden: 69 respondenten). Figuur 1 geeft een overzicht van de aantallen afgestudeerden en respondenten naar afstudeerjaar.

Naast de indeling naar afstudeerjaar zijn de respondenten nog onderscheiden naar studieoriëntatie. Hierbij is in eerste instantie de indeling van de herstrukturering in 1970 aangehouden. Gezien de aantallen respondenten per oriëntatie en de nieuwste indeling in de twee fasen structuur worden er hier maar 3 oriëntaties onderscheiden:

- sociaal economisch oriëntatie (28 respondenten)
- ecologie van het wonen (34 respondenten)
- technologische oriëntatie (23 respondenten)

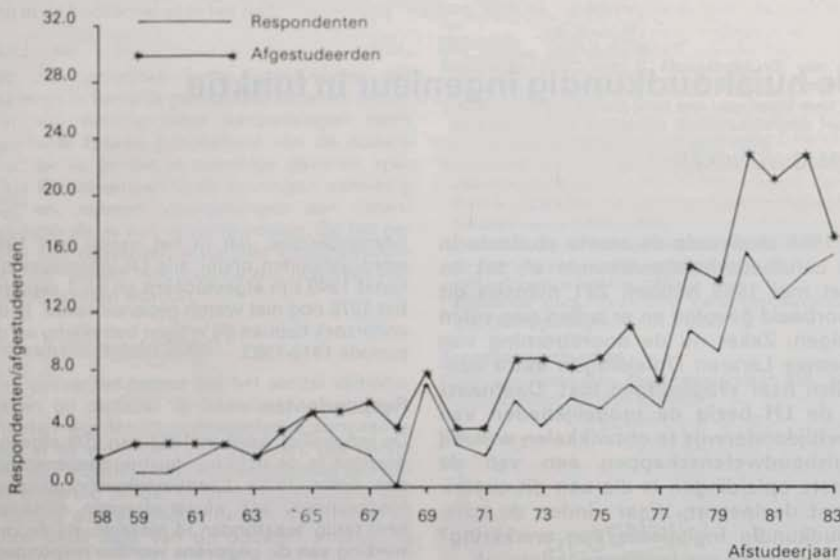
Het zijn veelal de pas-afgestudeerden die hun oriëntatie hebben ingevuld maar ook een aantal respondenten die tussen 1976 en 1979 afgestudeerden.

Arbeidsituatie

Op 1 september 1983 vervulden 75% van de huishoudkundigen een betaalde functie; 14% was werkloos maar wel op zoek naar werk; 10% was zonder werk en zocht dit ook niet; 1% volgde een nieuwe studie maar was tevens werkzoekend.

Het percentage werkzoekende werkloze huis-

Figuur 1. Aantallen afgestudeerden en respondenten huishoudwetenschappen.

houdkundigen is sinds 1978 toegenomen van 4% tot 14%. De werkloosheid is hoger dan gemiddeld over alle LH-afgestudeerden (8% in 1983). Oorzaken hiervoor zijn de grote aantallen afgestudeerden bij een over het algemeen slechtere arbeidsmarkt en het grote aantal vrouwelijke afgestudeerden. Vrouwelijke huishoudkundigen zijn echter niet vaker werkloos dan de gemiddelde vrouwelijke afgestudeerde LH-ingenieur.

Het percentage niet-werkzoekende werklozen is sinds 1978 afgenomen van 15% tot 10% in 1983. Het zijn voornamelijk de langer-afgestudeerde vrouwen die niet-werkzoekend zijn. Een aantal onder hen ambieert geen betaalde baan en een aantal wil binnen een afzienbare tijd weer een baan gaan zoeken.

Niet alle respondenten met een betaalde baan werken in loondienst. Het zelfstandig ondernemerschap staat momenteel weer midden in de belangstelling van voornamelijk pas-afgestudeerden. Was in 1978 nog slechts 1 respondent zelfstandig werkzaam, in 1983 verkregen 5 respondenten geheel of gedeeltelijk hun inkomen uit een eigen bedrijf. Daarnaast overwegen 8 respondenten een eigen bedrijf op te zetten.

Van de huishoudkundige respondenten die in loondienst werken (112) heeft 82% een vaste aanstelling (alle respondenten: 80%). Opmerkelijk, doch niet geheel verrassend, is dat de

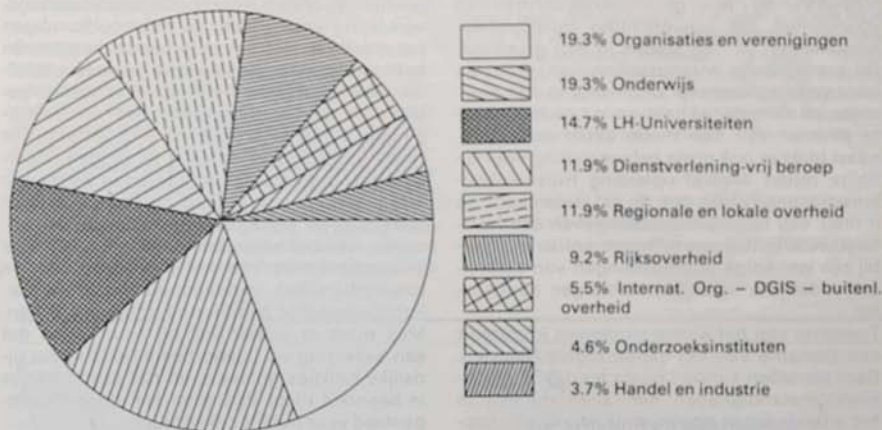
mannelijke huishoudkundigen minder vaak een vaste aanstelling hebben dan de vrouwen. De mannen zijn voornamelijk pas-afgestudeerden en pas-afgestudeerden hebben vaker dan de langer-afgestudeerden een tijdelijke functie. Opvallender is dat zoveel vrouwen een vaste aanstelling hebben (83%). Van alle vrouwelijke LH-respondenten met een functie in loondienst had 69% een vaste aanstelling. Naar oriëntatie bekeken hebben sociaal-ekonomisch en woonekologen vaker een tijdelijke baan dan de technologen. Ondanks dat de pas-afgestudeerden vaker tijdelijke banen krijgen aangeboden en accepteren, waren het onder de huishoudkundigen juist de langer-afgestudeerden die de laatste vijf jaar vaker van functie verwisselden. Een reden hiervoor hebben we niet kunnen opsporen.

Een ander kenmerk van de aanstelling is de lengte van de werkweek. Hoewel in het algemeen het aantal deeltijdwerkende LH-ingenieurs is toegenomen van 7% in 1978 tot 13% in 1983, is dat onder de huishoudkundigen nauwelijks het geval. Zowel in 1978 als in 1983 werkte bijna de helft in deeltijd en wel in 60% van de gevallen tussen 20 en 32 uur. Dit komt overeen met de gegevens van alle vrouwelijke LH-afgestudeerden.

Marksectoren

De werkorganisaties waar de afgestudeerden

Figuur 2. Marktsectoren 1983 respondenten huishoudwetenschappen

hun functie vervullen kunnen worden gegroepeerd in een aantal marktsectoren. Figuur 2 geeft een beeld van marktsectoren waar huishoudkundigen werkzaam waren op 1 september 1983.

De marktsector die de laatste vijf jaar het meest gegroeid is, zijn "de organisaties en verenigingen", vooral organisaties met een algemeen, veelal ideëel doel zoals b.v. de Consumentenbond, Kruisverenigingen, stichting Gezinsverzorging, stichting Consument en Veiligheid etc. In september 1983 werkte bijna een-vijfde deel van de huishoudkundigen in deze marktsector.

Groei was er ook in de marktsectoren "dienstverlenende en vrije beroepen", "de rijksoverheid" en bij de "lokale en regionale overheid". Het zijn vooral de pas-afgestudeerden die in deze groeiende sectoren hun werkring vinden.

Achteruitgang is alleen maar te constateren bij het algemeen- en beroepsonderwijs. Niet alleen procentueel werken in deze sector in 1983 minder huishoudkundigen (1978: 37% 1983: 19%) maar zelfs in absolute aantallen. Het zijn voornamelijk de langer-afgestudeerden die als docenten werkzaam zijn. Een reden hiervoor kan zijn dat sinds 1974 de Nieuwe Leraren Opleidingen specifieke (huishoudkunde)-lerar(en)essen opleiden. Een andere reden is dat in deeltijd werken nu ook in andere marktsectoren meer en meer aanvaard wordt.

De belangrijkste functie voor huishoudkundigen in 1983 is die van onderzoeker (30%). Dit komt overeen met het gemiddeld aantal onderzoekers van alle LH-ingenieurs. Tot de groep van "onderzoekers" worden zowel as-

sistent-onderzoekers, promotieassistenten, wetenschappelijke hoofdmedewerkers etc. als een hoogleraar gerekend.

Een volgende belangrijke functie is beleidsmedewerker (22%). Deze functie is voor alle afgestudeerden van de LH toegenomen (van 9% tot 11%) maar Huishoudwetenschappen levert van alle richtingen de meeste beleidsmedewerkers. Het zijn veelal de pas-afgestudeerden die in deze functies terechtkomen. Andere meer voorkomende functies zijn: voorlichter, konsulent (8%); hoofd van een afdeling c.q. sectie, personeelskonsulent (8%); ontwikkelingsdeskundige (6%) en (adj.) directeur-bedrijfsleider (4%).

In het schema op p. 112 is van de (voor de huishoudkundigen) belangrijkste sectoren aangegeven: de aard van de functies die zij daar bekleden en hun voornaamste activiteiten in die functie. Een onderscheid is gemaakt naar afstudeerjaar. Degenen die na 1978 afstudeerden zijn, in vergelijking met degenen die vóór 1979 afstudeerden, naar verhouding vaker werkzaam in organisaties en verenigingen, dienstverlenende en vrije beroepen en bij internationale organisaties, buitenlandse overheid en het Directoraat Generaal Internationale Samenwerking (DGIS) van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

De pas-afgestudeerden hebben in vergelijking tot de langer-afgestudeerden naar verhouding minder vaak een functie gevonden bij het algemeen en beroepsonderwijs, de LH en andere hogescholen, universiteiten en onderzoeksinstellingen.

Toekomstverwachtingen

Trends doortrekken vanuit het verleden naar

de toekomst is een hachelijke zaak. Dit is echter een van de meest gehanteerde vormen van voorspellen. De studierichting Huishoudwetenschappen zit nog steeds in een groeifase. De toenemende belangstelling van vrouwen voor wetenschappelijk onderwijs in het algemeen en de mogelijkheid om na de NLO door te stromen zijn hier mede debet aan. Daarnaast blijkt er ook grote belangstelling voor de op te zetten deeltijd opleiding Huishoudwetenschappen (welke ook op zal leiden voor de ir-titel). 660 belangstellenden gaven aan Huishoudwetenschappen te willen studeren, hierbij zijn wel enige dubbeltellingen van belangstellenden die meerdere richtingen aankruisten.

Toename van het aantal studenten impliceert een toename van het aantal afgestudeerden. Deze aantallen kunnen bij de huidige arbeidsmarktstandigheden niet allen meteen in het arbeidscircuit opgenomen worden. In september 1983 was 14% van de afgestudeerden werkloos terwijl zij wel een betaalde functie ambieerden. In 1984 is de werkloosheid onder de huishoudkundigen volgens opgave van het Gewestelijk Arbeidsbureau (GAB) ongeveer gelijk gebleven. In december 1984 stonden 28 werkzoekenden ingeschreven. Dit is gelijk aan het aantal ingeschrevenen in december 1983 en gelijk aan het aantal afgestudeerden in 1984. Niet alle werkloze werkzoekenden staan echter ingeschreven bij een GAB.

Naast allerlei maatregelen om de werkgelegenheid voor een ieder te vergroten (werktijdverkortings etc.) zullen de huishoudkundigen het marktaandeel dat ze in bepaalde sectoren hebben moeten stabiliseren danwel uitbreiden. Dit is de laatste vijf jaar met succes gedaan in de sektor organisaties en verenigingen. In hoeverre deze markt op dit moment reeds verzadigd is moeilijk te zeggen. Daarnaast zal men moeten infiltreren in werkorganisaties waar nog weinig huishoudkundigen werken zoals DGIS, de internationale organisaties en buitenlandse overheid. De vrije oriëntatie in de nieuwe studieopzet en de (waarschijnlijke) vervolgopleiding ontwikkelingsdeskundige zijn hiertoe goede aanzetten. Men moet er echter wel bij aantekenen dat een werkring via bijvoorbeeld DGIS veelal tijdelijke functies oplevert, en dat deze functies in beperkte mate bijdragen aan de werkgelegenheid voor huishoudkundigen.

Een andere marktsector waar huishoudkundigen nauwelijks voorkomen tot nu toe is de industrie en handel. Wellicht dat, door de toegenomen belangstelling tijdens de studie voor vakken als bedrijfskunde en marktkunde, huishoudkundigen ook hier hun capaciteiten kunnen aanwenden.

Daarnaast zullen afgestudeerden meer dan voorheen hun eigen werkgelegenheid moeten scheppen door zelfstandig nieuwe bedrijfsmatige activiteiten op te zetten, een eigen onder-

Profielbeschrijving Huishoudkundigen afgestudeerd vóór 1979

Marktsector 1983	Functie omschrijving	Belangrijkste activiteit	Aandeel
Onderwijs	docent	onderwijs	30%
LH, universiteit, onderzoek instelling	onderzoeker	onderwijs, experimenteel onderzoek	7%
Organisaties en Verenigingen	beleids- stafmedewerker	beleidsvoorbereiding	14%
Overheid	diversen	diversen	13%
Dienstverlenende en vrije beroepen	diversen	diversen	9%

Profielbeschrijving Huishoudkundigen afgestudeerd vanaf 1979 tot en met 1983

Marktsector 1983	Functie omschrijving	Belangrijkste activiteit	Aandeel
Organisaties en verenigingen	beleids- stafmedewerker	beleidsvoorbereiding, niet-experimenteel onderzoeker	26%
Dienstverlenende en vrije beroepen	onderzoeker, hoofd afdeling	advies, bestuur, beleidsbepaling	16%
Overheid	beleids- stafmedewerker, adviseur, konsulent	beleidsvoorbereiding, voorlichting	14%
LH, universiteit, onderzoekinstellingen	diversen onderzoeker	diversen experimenteel onderzoek	12%
Internationale Organisaties, Buitenlandse overheid, DGIS*	deskundige	diversen experimenteel onderzoek, voorlichting	8%
Onderwijs	diversen	diversen	6%

* Directoraat Generaal Internationale Samenwerking van het ministerie van Buitenlandse Zaken

werkgele-
(werktijd-
kundigen
sektoren
el uitbrei-
succes ge-
n verenig-
t moment
en. Daar-
werkorga-
kundigen
le organi-
De vrije
et en de
ontwikke-
aanzetten.
kenen dat
veelal tij-
e funkties
werkgele-

oudkundi-
e is de in-
de toege-
studie voor
nde, huis-
eiten kun-

meer dan
id moeten
bedrijfsma-
en onder-

Aandeel

30%
7%14%
13%
9%

Aandeel

26%

16%

14%

12%

8%

6%

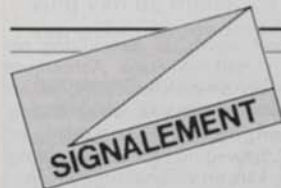
ember 1985

zoeksbureau te beginnen danwel nieuwe akti-
viteiten te ontwikkelen.

Summary

Where do home economic engineers find a job and what development can we perceive between 1973 and 1983? Questions on which this article tries to find an answer to, on the basis of data from a career-research done by the "Social Position of Wageningen graduates Foundation" (Stichting Maatschappelijke Plaats Wageningse Afgestudeerden MPW). This research is done every five years.

Female home economic engineers, as appears, have o.a. the same high percentages of unemployment and parttime jobs as do other female engineers who

Wonen

Docenten huishoudkunde die in het kader van interkultureel onderwijs eens wat anders willen dan een Turks of Marokkaans menu koken, kunnen nu o.a. in Rotterdam terecht. De werkgroep Interkultureel onderwijs - OME - heeft twee spelen gemaakt rond het thema "Wonen". Het zijn spelen met afbeeldingen van allerlei gebruiksvoorwerpen in huis (zonder woorden). Het kwartetspel bestaat uit 36 kaarten met zwart/wit foto's en kost f 8,30. Het memoriespel telt 64 zwart/wit kaartjes en kost f 9,80. De spelen zijn te bestellen bij:

Samen wonen, samen leven, Postbus 3003 AD Rotterdam, door overschrijving van bovengenoemde bedragen op giro 4400467, o.v.v. kwartetspel en/of memoriespel "Wonen".

Zwart-wit onderwijs in Zuid-Afrika

De Anti-apartheidsbeweging Nederland brengt een boekje uit over het onderwijs in Zuid-Afrika met bovenstaande titel. De historische opbouw van het via rassenslijnen gescheiden onderwijs in Zuid-Afrika wordt behandeld vanaf de kolonisatie tot 1985. Ook wordt het verzet dat het onderwijsfront in heden en verleden heeft gepleegd beschreven. Op dit moment zijn honderdduizenden zwarte scholieren, studenten en leerkrachten in verzet tegen het gehate Bantoe-onderwijs en werken aan de ontwikkeling van een onderwijshandvest, dat een democratisch en niet-racistisch onderwijsbestel in Zuid-Afrika nastreeft. "Zwart-wit onderwijs in Zuid-Afrika" bevat ruim 100 pagina's en is te bestellen door f 10,30 over te maken op giro 580900 van de Anti-apartheidsbeweging Nederland, Lauriergracht 116, 1017 RR Amsterdam, o.v.v. de titel van het boekje. Telefonisch bestellen kan ook: tel. 020-237335/257952.

graduated from the University of Agriculture. There's a growing interest in starting a business of one's own. Rising sectors are especially organizations and unions. The teaching profession for home economic engineers however is reducing. "Researcher" and "policy co-operator" are the two most frequently mentioned jobs. In future the possibilities are mentioned of assisting in Third World projects, the sector of trade and industry and employing own initiative.

Korrespondentieadres

Ir. P. M. G. Voncken, Pomona 516, 6708 CT, Wageningen.

DATA

Tekstbeoordeling en begrijpelijk schrijven

Een tweedaagse cursus, georganiseerd door het Instituut voor Toegepaste Voorlichtingskunde (ITV) op 31 okt. en 1 nov. '85 in Wageningen. Kosten: f 220,- (inkl. lunches en werkmap). Inschrijven vóór 17 okt. bij ITV sectie Schriftelijke Voorlichting, Postbus 209, 6700 AE Wageningen, tel. 08370-83808.

Veiligheid van speelgelegenheden

Kongres op 7 nov. '85 in de Jaarbeurs te Utrecht, georganiseerd door de Stichting Consument en Veiligheid i.s.m. de Landelijke Organisatie voor Speel-
tuinwerk en Jeugdrekreatie-Nuso. Kosten: f 30,- (inkl. het boek "Veiligheid van Speelgelegenheden", exkl. lunch à f 15,-). Inlichtingen: Margot Slijkoord, tel. 020-764546.

Voorlichting moeilijk bereikbare groepen

Themagedeelte najaarsvergadering VHN (Vereniging voor Huishoudkunde) op 13 nov. '85 van 19.00-21.30 uur op nog te bepalen plaats. Entree: VHN-leden gratis, niet-leden f 5,-. Inlichtingen: bureau VHN, tel. 08370-82616 (ma, di, en do-morgen).

Prevention of accidental poisoning in childhood

Conference on 21 and 22 nov. '85 in Brussels, organised by the European Consumer Product Safety Association (ECPA) in cooperation with the European Association of Poison Control Centres and the World Federation of Associations of Toxicology Centres and Poison Control Centres. Registration fee: 1,000 Bfr. including abstract book and proceedings. Information: ECPA secretariat, Amsterdam, Margot Slijkoord, tel. 020-764546.

PAO-Informatika

In 1985/86 worden er na-scholingskursussen informatika voor leraren in het HBO en voortgezet onderwijs gegeven aan een aantal hogescholen en universiteiten in Nederland. Informatie: PAO-Informatika, Plantage Muidergracht 6, 1018 TV Amsterdam, tel. 020-5222086.